

УДК 821.161.2

DOI 10.31654/2520-6966-2024-25F-111-162-171

Шевченко Т. М.

доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури та компаративістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
orcid: 0000-0002-8118-9663
shtn75@ukr.net

Образ М. Гоголя в сучасній письменницькій есеїстиці

У статті йдеться про гоголівський дискурс сучасної письменницької есеїстичної творчості. Наголошено на знакових авторах-есеїстах сучасної української літератури, які вдавалися до осмислення феномену М. Гоголя (Є. Кононенко, Л. Дереш, О. Забужко, Ю. Андрухович, В. Махно, Ю. Винничук, П. Кралюк), окреслено формати побутування есеїв про М. Гоголя в новітньому письменстві (одноосібний твір, есей-частина книги, портретний есей-частина збірки як колекції портретів). Звернено увагу на той факт, що сучасні практики есеїстичного портретування були закладені класиками української літератури, а сучасні автори стали продовжувачами цих традицій, і постать М. Гоголя – яскраве тому свідчення (С. Маланюк, Яр Славутич, Р. Іваничук). Окреслено провідні наративи та ментативи творів про класика літератури ХІХ століття в есеях сучасних українських авторів. Акцентована увага на цінності проаналізованих творів: вони цікаві не так запропонованим упорядкуванням відомостей про М. Гоголя чи інтерпретацією його творів у певних контекстах, що важливо для письменників, скільки їх індивідуальною інтерпретацією того, що постало об'єктом обсервації. В есеях про М. Гоголя чи про щось в контексті його спадщини автори не просто означають свою присутність (топіку) та екзистенційне буття в його географічній, історичній, літературно-критичній, філософській тощо конкретиці, а, передусім, (само)ідентифікуються, представляють власну систему мислительних координат як митця й людини, концентруються у певних локаціях реальності.

Ключові слова: М. Гоголь, есей, збірка, контекст, письменник, самоідентифікація.

Есей як дієва дискурсивна практика у світовому письменстві в часи постмодерну повною мірою претендує на окремий статус уналежнення й відокремлення в родо-жанровій системі художніх творів, оскільки слабко вписується в чинні літературні канони й традиції. З'явившись спершу у Франції, есей протягом декількох століть завоював європейського та американського читача, котрий у цьому творі побачив щось середнє між власне художньою творчістю і філософією, доволі популярною епоху Просвітництва і Класицизму. У

подальші періоди розвитку словесного мистецтва увага як з боку авторів, так і з боку читачів до есеїстичної творчості то збільшувалася, то пригасала в силу різних обставин, однак не зникала повністю.

Проявляючись із різним ступенем інтенсивності в різні періоди світової культури, на початку XXI століття есей стає твором, що виходить на авансцену філософських, наукових, публіцистичних і літературних практик. Значний інтерес до есею серед українських письменників кількох поколінь митців к. XX – початку XXI ст. зумовлений низкою чинників, головні з яких – це політичні обставини здобуття Незалежності, подій обох Майданів, гібридної війни, повномасштабного вторгнення, а також значний інтерес до особистості, звільненої від тиску минулого та зосередженої на нових геополітичних викликах. Т. Прохасько, відомий сучасний письменник, так схарактеризував цей жанр: «Есеїстика є дуже пов'язаною з персональною фізіологією, персональним світосприйняттям, тому що найбільшою її цінністю є, власне, не так особливі й авторські інтонації, як погляд і сприйняття світу [5]. Причини звернення до есеїстики в сучасних українських авторів різні. Для того ж Т. Прохаська, наприклад, ними стала війна 2014 року; М. Рябчук, автор кількох поетичних і прозових книг, зрештою дійшов висновку, що есей – головний жанр його життя: «Перепробувавши в житті кільканадцять професій, зокрема й літературних, я дійшов запізнілого висновку, що моїм основним, найпевнішим, найбільш "сродним», як сказав би Скворода, жанром є есей. Це підтверджують і ті друзі, смакам яких я найбільше довіряю, натякаючи, що варто було б зосередитися саме на цьому жанрі й залишити в спокої всі інші – як я це, зрештою, вже давно зробив і з прозою, і з поезією. (Втім, чесніше, мабуть, було б сказати, що це вони зробили зі мною)» [6, с. 7].

Звісно, у кожного з авторів свої причини уваги до есею як дискурсивної практики, однак він став стійким форматом сучасної письменницької творчості, що має свої ієрархії й градації. Перша з них – єднання есеїв в одноосібні збірки, друга – колективні збірки, у яких згуртовано авторів-однодумців.

Портретний есей, зокрема, присвячений письменнику, посідає окрему нішу в цьому масиві текстів. Практично повністю з портретних есеїв складається збірка М. Рябчука «Лексикон А. Г.». Такими ж є збірки «Відкинуті і воскреслі», «Гіркий світ, солодкий світ», «Канатоходці», «Письменник про письменників» С. Процюка. Портретні есеї часто можна знайти в есеїстиці й інших письменників сучасності: О. Забужко, Є. Кононенко, Б. Матіяш, І. Андруска, І. Ципердюка,

І. Лучука, А. Любки, В. Махна тощо. Есеїстичні шевченкіана, франкіана, лєсіана складають окремих, доволі насичений текстами пласт письменницької есеїстичної творчості, котрий уже неодноразово ставав об'єктом наукових студій [див. 7; 8], а от М. Гоголь рідше потрапляє в поле зору письменницьких обсервацій сучасності в силу різних причин, і головні з них – амбівалентний характер творчості цього автора, його фронтірна свідомість, утілена в прозі. Між тим, сучасні літератори все ж звертаються до постаті М. Гоголя як об'єкта письменницької есеїстичної обсервації. Тут варто згадати есеї «Гоголь» В. Махна (збірка-лексикон «З голосних і приголосних») та іншу редакцію цього ж твору на інтернет-платформі «Збруч» «Просто Gogol», есеї «Битва під Гоголем» Ю. Андруховича (збірка «Дезорієнтація на місцевості»), цей же твір існує трохи в іншій редакції в газеті «День», «Перший із класиків» Є. Кононенко (збірки «Поза часом», «У черзі за святою водою»), «Два Гоголі: Микола Васильович і Микола Васильович (дитинство Миколи Гоголя)» Л. Дереша (збірка «Любо Дереш Про Миколу Гоголя, Марка Твена, Ніколу Теслу, Альберта Енштейна, Стівена Кінга»). Окремі есеї про класика «української школи» не потрапили до збірок есеїстики, їх можна зустріти на сторінках інтернет-порталів чи в періодиці (наприклад, «Буржуазний націоналіст М. Гоголь», «Шантажований Гоголь», «Як прожити без російської класики» Ю. Винничука чи «Про Гоголя» О. Забужко). Нарис «Таємний агент Микола Гоголь» П. Кралюка, історика й письменника, є одноосібним виданням, у якому автор запропонував власну версію того, чому Гоголь, українець за походженням, писав російською мовою: у творі йдеться про секретну сторінку життя представника «української школи», сповнену і прихованості, і подвійності. П. Кралюк пропонує версію про те, що М. Гоголь був завербований таємною поліцією (найімовірніше, агентом, журналістом і літератором Фаддеем Булгарінін (1789–1859)), що суттєво змінило його життя в матеріальному сенсі на краще. Завдяки цим зв'язкам класик мав змогу успішно видавати свої твори, оскільки перший відгук на збірку «Вечори на хуторі біля Диканьки» (1829–1832) був надрукований саме в газеті його вербувальника Ф. Булгаріна. П. Кралюк, спираючись на доступні для нього історичні та документальні джерела, розповідає про цю маловідому сторінку життя М. Гоголя, дозволяючи собі в окремих випадках відійти від суворих законів документалістики і зануритися в рефлексії і ментативи довкола цього, тож есеїстичне начало цього твору дається взнаки. Відтак лексеми «таємний», «агент», озвучені в назві твору, посилюють увагу читача до об'єкта

портретування і водночас стають дороговказом Кралюкового обґрунтування Гоголевої ментальної роздвоєності.

Також у контексті гоголівського дискурсу доцільно згадати есеї сучасних письменників, котрі безпосередньо не присвячені М. Гоголю, однак наповнені гоголівським дискурсом, як-от «Між Гоголем і Шевченком: становлення національної ідентичності» М. Рябчука (збірка «Каміння й Сізіф») – есей-рецензія на книгу Ю. Луцького «Між Гоголем і Шевченком» чи «Ревізія ревізора» І. Андрусяка (збірка «Дуби і леви») – есей-рецензія на театральну виставу «Ревізор» «Молодого» театру (режисер С. Мойсеїв – ідеться про інтерпретацію Гоголівської комедії в контексті комедії М. Куліша «Хулія Хурина»). Оригінально підходить до інтерпретації постаті і творчості М. Гоголя й Л. Ушкалов: він не присвячує йому окремого твору, однак гоголівський дискурс часто стає призмою осмислення інших постатей, того ж Т. Шевченка в його відомій «Моїй шевченківській енциклопедії: із досвіду пізнання» чи збірці есеїв «Що таке українська література». Так, в енциклопедії про Т. Шевченка постать М. Гоголя згадується понад 20 разів у різних контекстах. Найдетальніше зупиняється автор на постаті М. Гоголя в контексті життя Т. Шевченка в Петербурзі в есеї-статті «Росія». Інші есеї з цієї ж книги, дотичні до постаті М. Гоголя, – це твори з абстрактними, на перший погляд, назвами, однак легко усвідомлюваними для тих, хто знайомий з довічною проблемою М. Гоголя, який, як він сам говорив, має дві душі: українську і російську: «Антипатія», «Цікавість», «Упередженість», «Сміх», «Самотність», «Ніс», «Меланхолія», «Італія», «Ефект», «Враження». Думаю, у цьому контексті також варто згадати й відеоесеї С. Процюка, присвячені багатьом письменникам української і зарубіжної літератури сьогодення й минулого на його власному ютуб-каналі «Письменник про письменників». Назвати ролики відеоесеєм дає підстави той факт, що С. Процюк часто дублює озвучене в ефірі в друкованих текстах, котрі склали основне ядро його збірок «Гіркий світ солодкий світ», «Відкинуті й воскреслі», «Канатоходці», у переважній більшості присвячені митцям. М. Гоголь не ставав у С. Процюка одноосібним героєм подкасту, однак його творчості автор торкався у відеоесеях «Зрадники чи жертви? Гоголь, Короленко, Чехов, Бунін – як вони стали росіянами» та у відео «Мова і письменники: Гоголь, Шевченко, Куліш: російська мова і українські письменники». Названий контент має і інформативний, і міркувальний характер, що повністю вписується у формат есею – твору-роздуму, у якому важливою є одноосібна думка конкретного автора на важливу проблему сьогодення.

Варто зазначити, що сучасні митці, автори портретних есеїв, у цьому сенсі не є оригінальними і є продовжувачами традицій українських класиків, котрі також вдавалися до жанрового різновиду «есею письменника про письменника». У цьому контексті варто згадати хоча б такі твори, як-от: «Шевченко і Гоголь», «Гоголь-Гоґоль» Є. Маланюка, «Чому Гоголь писав російською мовою» Яра Славутича, «Мій Гоголь» Р. Іваничука тощо. Так, Р. Іваничук був переконаний, що творчість М. Гоголя стала підґрунтям формування письменницького кредо багатьох митців світу безвідносно до мовного складника: «Своєю творчістю він випередив на багато років безліч літературних напрямків, які потім так чи інакше визначилися у світовій літературі. Сьогодні ніхто не буде заперечувати, що Земляк вчився фольклорної умовності в Гоголя, а Загребельний – таємниць історичного писання; лауреат Нобелівської премії Ґабріель Маркес давно заявив про своє навчання у Гоголя, і не думаю, що є на світі хоча б один цивілізований народ, який не знав би великого письменника» [2, с. 100].

У сучасному письменницькому есеїстичному дискурсі М. Гоголь не посідає першорядні позиції як об'єкт художнього та філософського осмислення, однак бажання поміркувати про талановитого, однак складного для сприйняття українським читачем митця, у авторів-есеїстів викликає.

Так, Ю. Андрухович свій есей називає «Битва під Гоголем». Звернемо увагу: не за М. Гоголя, а під ним: у такий спосіб він визнає всі спроби привласнення М. Гоголя російській чи українській культурі приреченими на поразку в силу екзистенційної неможливості цього: драма Гоголя – це драма його «ґрунту й долі, національної та психологічної роздвоєності», як сказав би Ю. Барабаш. Ю. Андрухович, сам митець, і не ставить перед собою таке завдання. Його пріоритети – виняткові переваги митця в стилістиці й художності без прив'язки до мовного чи тематичного складника його текстів, винятково письменницька оптика осмислення, заґрунтована на читацьких перевагах і суспільних визнаннях: «Справжній Гоголь більший від усього, що про нього сказано й написано. Тому він понад усіма битвами, що за нього і в ім'я його провадилися та провадяться, понад усією чорнильною і навіть реальною кров'ю. Конфліктологам загалом нічого робити там, на тій висоті, де перебуває ця мова, ці окремо взяті й химерно, але єдино можливим способом поєднані слова, ця саркастична любов до навколишнього, що стає захланним переживанням описуваного. І, звичайно, сміх (хто тільки не писав про нього!) – сміх над демонами й карликами, сміх, як захисна, ні, як рятівна реакція, як єдина відповідь

буттю з його геєннами, часові з його минанням, сміх як суто людський жест, виклик безодням, як свобода і незалежність» [1, с. 104].

Той же самий сміх – головна опція бачення постаті М. Гоголя Є. Кононенко. А ще зовнішні прикмети, оцінені винятково жінкою: «Дуже подобалася його стрижка «каре», яка мала би пасувати не чоловікові, а жінці» [3, с. 10]. М. Гоголь постає предметом спогадів дитинства, навчання в школі, першого досвіду відвідування театру тощо. Кидаються очі деякі акценти, помічені авторкою: образ Андрія привабливіший від Остапа, бо насправду закохався, жіночих образів-росіянок у М. Гоголя практично немає, хіба що «дубіноголова помещица Коробочка», демонологія М. Гоголя варта особливої читацької уваги, як і дискурс їжі: «Письменників-»харчовиків» у світовій літературі багато. Але тільки у Гоголя їжа стає не тлом дійства, а повноправною героїнею – чи антигероїнею, якій у гоголівських сюжетах відведене почесне місце» [3, с. 13].

Найбільше авторка пише про сміхову культуру М. Гоголя, підґрунтя якої у тій же українській демонології: «Подейкують, що в російську паморозь Невського проспекту Гоголь привів автентичних українських чортів. Що саме українець Гоголь поглядом чужинця, іноземця зумів розгледіти російських монстрів у всій їхній красі, ніби в росіянина Салтикова-Щедріна російські монстри не такі соковиті. Чорти "мого» Гоголя – і страшні, і милі водночас, тому що вони – обабіч національних суперечок і національних діалогів. Це – його особисті чорти, іманентні чорти Гоголя, І Бог чи диявол дав йому незрівнянний хист випустити їх у великий світ. Чи не Гоголь найбільшою мірою навчає письменників писати правду?» [3, с. 12–13]. Авторка створює винятково свій образ Гоголя, як, зрештою, і всі згадані есеїсти. Це письменник, що уособлюється в неї з власним дитинством, митець, екстрапольований з однієї культури в іншу: «"Мій» Гоголь – несистематизований і невпорядкований. Він – суперечливий і багатовеликий. І він, "мій» Гоголь, увесь там, у моєму дитинстві й отроцтві» [3, с. 12].

На нашу думку, одним із помітних у сучасній українській літературі есеїв про М. Гоголя є твір «Гоголь» В. Махна із збірки «3 голосних і приголосних». Прикметно, що у доробку В. Махна не зустрічається портретного есею, присвяченого Т. Шевченку. Натомість мають місце твори, присвячені Гоголю, Гемінгвею, Мілошу, Ремарку, Фіцджеральду тощо. Усі вони є частиною збірки «3 голосних і приголосних», сама книга є авторським лексиконом, авторською енциклопедією, названою В. Махном «всякою всячиною», про що він сам

декларує вже у назві. Тож сусідство Ремарка, Рубчака, Рульфо з Павичем, Пандемією, Пеліканом і Письменником (розділи лексикону) для В. Махна є природним, такою собі задекларованою еkleктикою, котра, зазвичай, нерідко властива есеїстичним письменницьким збіркам сучасності. М. Гоголь також є частиною цієї всячини. Основна ідея твору не є оригінальною: М. Гоголь посідає суперечливе місце в українському культурному просторі. Про російський простір не йдеться в тексті. В есеї згадується Петербург у житті Гоголя, його любов до подорожей, зокрема Італією і Палестиною, окреслюється ідея про причини і терміни все більшого віддалення від України з переїздом у столицю тодішньої імперії. У творі наочно прочитуються автобіографічні мотиви: переїзд самого автора твору до США не став для нього підставою розриву з українською літературою, фестивалічним буттям, вітчизняним книговидавництвом. Митець шукає відповіді про причини віддалення М. Гоголя від українського ґрунту і екстраполює ці пошуки на ширші контексти українсько-російського пограниччя, яке іменує «гоголівським синдромом» [4, с. 97]. У тексті також чимало йдеться про численні мандрівки М. Гоголя: віддаленість від батьківщини у будь-якому форматі її розуміння ставала для митця підставою для самоосмислення, адже недаремно свої найкращі твори він писав, перебуваючи далеко від російськомовного оточення. Постає М. Гоголя стала цікавою авторові у зв'язку з подіями сьогочасної війни, яку переживаємо наживо: «Він жив у суперечливі часи – ми також. От і приходять на думку Микола Гоголь з його українсько-російською дихотомією, коли жерла російських танків біля наших кордонів націлено на наші міста і села. Мабуть, у часи найвищої небезпеки з боку Росії Гоголь буде найкращим, на жаль, прикладом нашого національного роздвоєння, з яким він не впорався, бо не міг. А ми можемо» [4, с. 100-101].

Дозволимо собі сформулювати основні наративи і ментативи в есеїстичній обсервації М. Гоголя як письменника ні підставі усіх есеїстичних текстів, згадуваних вище. Отже, наративи: М. Гоголь писав російською, бо це полегшувало його визнання в тогочасному суспільстві; М. Гоголь талановитий митець, український складник його таланту першорядний, первинний, базовий, винятковий, російський складник його спадщини – похідний від української першооснови; М. Гоголь усе життя розривався між двох культур, тож повною мірою не належить жодній із них, на мовному рівні належить російській літературі; М. Гоголь відкриває дискурс феномену українського митця, який писав чужою мовою, наприклад, російською тощо.

Основні ментативи в інтерпретації постаті М. Гоголя такі: М. Гоголь – дзеркало одвічної дихотомії української культури, що постійно перебувала й перебуває під російським впливом через зовнішні причини передусім; М. Гоголь – особливий письменник російської літератури, не схожий на жодного з її представників, і ця його одноосібність визначається передусім українським корінням; М. Гоголь – представник російської літератури, українець-митець, що розкладає зсередини цю саму російську літературу і радикально змінює її інтерфейс після смерті О. Пушкіна; дихотомія М. Гоголя – це підґрунтя його геніальності, котра найбільшою мірою проявилася в ранній творчості, наповненій українським колоритом, а також у пізнішій сатиричній спадщині, яку називають прототіпленням Кафки й Беккета тощо.

Важливо відзначити, що в усіх названих есеях митці створюють «свій» образ М. Гоголя, іншими словами, відтворюють власний світ людини творчої крізь призму творів М. Гоголя. Сам М. Гоголь при цьому найчастіше згадується в контексті, а не одноосібно, або ж постає прикладом, демонстрацією певних позицій власного усвідомлення чогось автором. Особистісний характер того, про що пишуть літератори, власне, і вирізняє есеї як твори-рефлексії з-поміж інших прозових творів, приваблюють художністю. Тож названі есеї цінні не так запропонованим упорядкуванням відомостей про М. Гоголя чи інтерпретацією його творів у певних контекстах, що важливо для авторів, скільки їх індивідуальною інтерпретацією того, що постало об'єктом обсервації. В есеях про М. Гоголя чи про щось в контексті його спадщини автори не просто означають свою присутність (топіку) та екзистенційне буття в його географічній, історичній, літературно-критичній, філософській тощо конкретиці, а, передусім, (само)ідентифікуються, представляють власну систему мислительних координат як митця й людини, концентруються у певних локаціях реальності: часів здобуття Незалежності, Революції Гідності, Євромайдану, російсько-української війни тощо. При цьому процеси самоідентифікації відбуваються на мистецькому, національному, соціокультурному, геопоетичному, ідеологічному, духовному рівнях, задіяних одночасно. Самоідентифікація письменника через осмислення явищ дійсності – це, найперше, його шлях до самого себе як творчої індивідуальності, до його самоствердження, ідентичності, буття як людини творчої у сьогочасному світі. І М. Гоголь – одна з можливих оптик цих процесів. Ось як у Є. Кононенко: «Мій» Гоголь – несистематизований і невпорядкований. Він – суперечливий і багатоликий. І він, «мій» Гоголь,

увесь там, у моєму дитинстві й отроцтві. Коли в дорослому віці читаю матеріали про усвідомлення місця й ролі Гоголя в культурі Росії та України, то він уже не мій Гоголь» [4, с. 12]. Додамо: одна з можливих оптик після Т. Шевченка, І. Франка і Лесі Українки. Після Г. Лорки і Е.-М. Ремарка. Після Ю. Андруховича й С. Жадана. Після інших митців, які не писали мовою імперій, а віддавали беззаперечну перевагу національній ідентичності, утіленій у рідному слові. Вивчення причин такого підходу може стати предметом подальших наукових студій.

Література

1. Андрухович Ю. Дезорієнтація на місцевості. Івано-Франківськ: Київ: Лілея-НВ, 2006. 128 с.
2. Іваничук Р. Чистий метал людського слова. Харків: Фоліо, 2020. 473 с.
3. Кононенко Є. Поза часом. Есеї. Львів: Кальварія, 2017. 160 с.
4. Махно В. З голосних і приголосних. Енциклопедичний словник імен, міст, птахів, рослин та усілякої всячини. Київ: Yakaboo Publishing, 2023. 384 с.
5. Прохасько Т. *Essai de deconstruction* (спроба деконструкції). URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=3618> (дата звернення 1.06.2024)
6. Рябчук М. Лексикон націоналіста та інші есеї. Львів: Видавництво Старого Лева, 2021. 216 с.
7. Шевченко Т. Шевченківський дискурс у сучасній письменницькій есеїстиці: основні тенденції і художні практики. *Moderní aspekty vědy: XLI. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.*, 2024. S. 184–193.
8. Шевченко Т. Рецепція образу Лесі Українки в есеїстичному дискурсі сучасності. *Леся Українка і сучасний гуманітарний дискурс. Матеріали Всеукраїнської наукової інтернет-конференції, присвяченої 150-річчю від дня народження Лесі Українки*. Чернівці: ЧНУ імені Юрія Федьковича, 2021. С. 113–115.

References

1. Andruhovich, Yu. (2006). *Dezoriientaciia na mistsevesti* [Disorientation on the Terrain]. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian]
2. Ivanychuk, R. (2020). *Chystyi metal lyudskoho slova* [The Pure metal of Human Speech]. Kharkiv. [in Ukrainian]
3. Kononenko, Ye. (2017). *Poza chasom* [Out of Time]. Esei. Lviv. [in Ukrainian]
4. Mahno, V. (2023). *Z holosnykh i priholosnykh. Encyklopedychnyi slovnyk imen, mist, ptakhiv, roslin ta usiliakoi vsiachynu* [From Vowels and Consonants. Encyclopedia of Names, Towns, Birds, Plants and Different Other Things]. Kyiv. [in Ukrainian]
5. Prokhasko, T. (2024). *Essai de deconstruction. Sproba dekonstrukticii* [An attempt at deconstruction]. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=3618> (Last accessed 1.06.2024) [in Ukrainian]

6. Riabchuk, M. (2021). *Leksikon natsionalista ta inshi eseii* [Lexicon of a Nationalist and Other Essays]. Lviv. [in Ukrainian]

7. Shevchenko, T. (2024). *Shevchenkivskii diskurs u suchasni pismennyckii eseistytsi: osnovni tendentsii i khudozhni praktyky* [Shevchenko's Discourse in Modern Essay Writing: Main Trends and Artistic Practices]. *Moderni aspekty vedy: XLI. Dil mezinarodni kolektivni monografie / Mezinarodni Ekonomicky Institut s.r.o. Ceska republika, 184–193.* [in Ukrainian]

8. Shevchenko, T. (2021). *Recepciya obrazu Lesi Ukrayinki v eseistychnomu dyskursi suchasnosti* [The Reception of the Image of Lesia Ukrainka in the Essayistic Discourse of Modernity]. *Lesia Ukrainka i suchasnyi humanitarnyi dyskurs – Lesia Ukrainka and Modern Human Discourse. Materials of All-Ukrainian Scientific Conference.* Chernivtsi, 113–115. [in Ukrainian]

Shevchenko T. M.

Doctor of philological sciences, professor, head of the department of Ukrainian literature and comparative studies of I.I. Mechnikov Odesa National University
orcid:.0000-0002-8118-9663
shtn75@ukr.net

The Image of M. Gogol in Modern Essay Writing

The article deals with Gogol's discourse of modern essay writing. Emphasis is placed on the iconic essayists of modern Ukrainian literature who tried to understand the phenomenon of M. Gogol (E. Kononenko, L. Deresh, O. Zabuzhko, Yu. Andrukhovych, V. Makhno, Yu. Vynnychuk, P. Kraliuk), the formats are outlined the existence of essays about M. Gogol in modern literature (one-person work, essay-part of a book, portrait essay-part of a collection as a collection of portraits). Attention is drawn to the fact that the modern practices of essayistic portraiture were laid by the classics of Ukrainian literature, and modern authors have become the continuation of these traditions, and the figure of M. Gogol is a vivid testimony to this (E. Malaniuk, Yar Slavutyk, R. Ivanychuk). The leading narratives and narratives of works about the classics of literature of the 19th century in the essays of modern Ukrainian authors are outlined. Attention is focused on the values of the analyzed works: they are interesting not so much because of the proposed arrangement of information about M. Gogol or the interpretation of his works in certain contexts, which is important for writers, as for their individual interpretation of what became the object of observation. In essays about M. Gogol or about something in the context of his legacy, the authors do not simply indicate their presence (topic) and existential existence in its geographical, historical, literary-critical, philosophical, etc. concreteness, but, above all, (self-)identify, present their own system of thinking coordinates as an artist and a person, are concentrated in certain locations of reality.
Key words: M. Gogol, essay, collection, context, writer, self-identification.